

РОЛЬ ПОЛІТЕХНІКУМІВ У СИСТЕМІ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В АНГЛІЇ

В рамках розвитку технічної освіти в Англії наприкінці XIX – початку XX ст.ст. паралельно відбувався і процес освіти дорослого населення в країні. Одним із видів позаінституційної освіти дорослого населення в Англії в XIX ст. стало заснування політехнічного закладу в Лондоні, який дав імпульс руху за створення мережі політехнікумів у країні, які впевнено довели доцільність свого існування за період еволюційного росту протягом наступного століття.

Генезис політехнічного руху в Англії розпочався у 1838 р. із заснування політехнічного інституту в Лондоні на Риджент стрит. Його фундатором був авіаінженер Джордж Кейлі (1773–1857), акредитований в наукових колах тогочасної Англії з аеродинаміки та повітряної навігації. Політехнікум відкрився виставкою та демонстрацією принципів роботи типографського й оптичного обладнання та ткацьких станків. Практична спрямованість закладу підкреслювала та визначала його мету – демонструвати нові технічні здобутки та ознайомлювати громадськість за невелику плату з науковими та технологічними досягненнями Вікторіанської епохи у формі лекцій, презентацій, видовищ тощо. За своєю організаційною структурою та характером освіти Лондонський політехнікум на той час не мав нічого спільного з політехнікумами в континентальній Європі, як у Франції, Німеччині та Швейцарії. На відміну від західноєвропейських, англійський політехнікум мав справу з рядовим населенням країни з різних прошарків суспільства, більшість з яких була неграмотною та неосвіченою.

Заклад пропонував неklasичну, не університетську освіту для різних суспільних прошарків населення міста шляхом проведення курсу популярних публічних лекцій і демонстрацією досліджень у час бурхливого розвитку технологій. Так, наприклад, у 1839 р. тут вперше пройшла демонстрація нової наукової галузі – фотографії і на базі закладу було започатковано першу в Європі фотостудію у 1841 р. Освітня діяльність закладу знайшла прихильність з боку королівської родини: заклад було взято під патронат принца-консорта Альберта, чоловіка королеви Вікторії та перейменовано в Королівський політехнічний інститут. У 1848 р. до головної будівлі було добудовано театр, де влаштовувалися різного роду видовищні представлення, наприклад, за допомогою «містичного ліхтаря» та інші. З часом через брак фінансування цей заклад збанкрутився і його було зачинено.

Нова хвиля розбудови політехнікумів відбулася протягом останніх десятиліть XIX ст. Поштовхом цьому був занедбаний стан освіти працюючої молоді та її недостатня професійна підготовка як кваліфікованих робітників у затребуваних на той час технічних галузях. Наприклад, станом на 1880 р. в Лондоні налічувалося $\frac{3}{4}$ молодих людей віком від 15 до 25 років з усього населення міста, з яких лише 2 % мали можливість здобувати освіту.

Ініціатива поліпшити освітню забезпеченість та подолати недоліки в професійній підготовці працюючої молоді належала англійському торговцю та філантропу

Квентіну Хоггу, який на власні кошти придбав нову будівлю і вклав значну суму на створення нового політехнікуму у 1881 р. Завдяки натхненню та сприянню цього мецената було започатковано добродійний рух за створення мережі лондонських політехнікумів як освітніх центрів міста для працюючої молоді з бідних верств населення з моральною метою спрямовувати їх на шлях без злочинності, алкоголізму та проституції. Політехнікум спершу представляв собою щось на зразок початкової школи для дорослих. Поступово він розрісся в інститут, в якому нараховувалося більше сотні лише вечірніх класів із самих різних галузей знань та ручної праці, різних клубів, гуртків, асоціацій тощо. Теоретичне обґрунтування наукових принципів з технічних спеціальностей поєднувалося в закладі з практичним навчанням під керівництвом досвідчених майстрів.

Додатковим імпульсом пожвавлення цього руху став прийнятий у 1883р. муніципальний закон про добродійність мешканців міста. Він передбачав використання місцевих грошових надлишків на покращення фізичного, соціального, морального стану мешканців з бідних верств мегаполісу. В ході проведеної роботи освітньою комісією було запропоновано створити мережу політехнікумів у різних районах Лондона за моделлю на Ріджент стрит, які б склали кільце політехнічних закладів міста та сприяли промисловим навичкам, загальним знанням та розвитку здоров'я й благополуччя молоді з бідних верств населення. Кошти, отримані в ході муніципальної добродійної акції, були значно поповнені з інших джерел, зокрема ліврейними компаніями. Таким чином, у 1903 р. в Лондоні нараховувалося вже дванадцять політехнікумів. Кожен з них дотримувався певного профілю, пристосованого до регіональних потреб економіки, тому мав спеціалізований факультет. Окрім спеціалізованого напрямку політехнікуми надавали широкий спектр і з інших ремісничих курсів. В середньому на кожен заклад приходилося 4 370 слухачів. Велике значення мало питання фінансування закладів. Щоденні витрати на них складали біля 1200 тис руб. З цієї суми $\frac{1}{4}$ покривалася внесками членів закладів, $\frac{1}{4}$ надходила від центрального управління міськими фондами, $\frac{1}{4}$ від комітету з технічної освіти при лондонській раді графства і остання чверть від Сіті і гільдій Лондона та субсидій від Департаменту науки і ремесел.

Політехнічні інститути Лондона успішно довели доцільність свого існування протягом еволюційного розвитку. Вони вдосконалювалися паралельно з аналогічними технічними навчальними закладами по всій Великій Британії і зробили великий вклад у розвиток технічної та комерційної освіти в країні. У 1992 р. тридцять три політехнікуми країни отримали королівські хартії та були офіційно перейменовані в університети, що визвало новітню хвилю «університетизації» в Англії. З плином часу політехнікуми об'єднувалися з іншими навчальними закладами, іноді змінювали або розширювали свій профіль, пристосовувалися до ринкових вимог, отримували новий офіційний статус у складі сучасних університетів країни: Лондонського університету Метрополітен (Північний політехнікум), Вестмінстерського університету (Лондонський політехнікум на Ріджент стрит), Міського університету Лондона (Нортгемптонський політехнікум), Університет Грінвіча (Політехнікум Вулвіч), Лондонського університету (інститут Голдсміт та коледж Біркбека) тощо.